

บทที่ ๔

วิเคราะห์การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระพุทธเจ้าและพระสาวก

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสาสนานี้ พระพุทธเจ้าทรงใช้สัจธรรมในการเผยแผ่พระศาสนา มากกว่าจะแสดงฤทธิ์ให้เขากลัว ไม่ใช้วิธีการเผยแผ่พระศาสนาเพื่อให้คนกลัว แต่เพื่อให้เข้าใจรู้แจ้งในสัจธรรม และเชื่อในการกระทำมากกว่าเชื่อในเรื่องการอ้อนวอนเช่นสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป้าหมายที่แท้จริงในการเผยแผ่ศาสนาจึงเพื่อให้คนเข้าใจสัจธรรม ซึ่งบางครั้งอาจใช้วิธีที่หลากหลาย แต่ก็มีจุดหมายปลายทางเดียวกัน ส่วนในเรื่องของปาฏิหาริย์นั้น เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูที่ยิ่งใหญ่ของโลก เข้าใจในจิตวิทยาของมนุษย์เป็นอย่างดี จึงทำให้พระองค์สามารถประกาศพระศาสนาได้อย่างรวดเร็ว และมีผู้บรรลุธรรมตามพระองค์เป็นจำนวนมาก เมื่อหันมาศึกษาเรื่องปาฏิหาริย์สามที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปรากฏว่ามีอยู่บ่อยครั้งที่พระองค์ทรงใช้ปาฏิหาริย์สามเข้ามาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ ไม่ประเภทใดก็ประเภทหนึ่ง ซึ่งบางเหตุการณ์ก็ทรงใช้ปาฏิหาริย์หลายประเภทควบคู่กันไป ทำให้เห็นว่าปาฏิหาริย์สามมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในแง่ของจำนวนผู้เคารพนับถือและในแง่ของการทำความเข้าใจที่ถูกต้องกับประชาชน (สัจธรรม) เพื่อให้รู้จักคุณค่าและประโยชน์ของการใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า จึงการวิเคราะห์ออกเป็นประเภท ดังนี้

๔.๑ การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า

การใช้ปาฏิหาริย์สามของพระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นว่าทรงเป็นผู้เห็นแจ้ง เป็นผู้หยั่งรู้ เป็นผู้รอบรู้ในสรรพสิ่ง และตรัสยืนยันเกี่ยวกับความเป็นไปได้จริงของเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ไว้ในหลายๆ แห่ง ซึ่งตัวอย่างที่ชัดเจนมากในเรื่องของพระยสะ พระพุทธเจ้าทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ให้คนที่อยู่ใกล้กัน แต่ก็มองไม่เห็นกัน

ท่านยสะ เป็นลูกชายคนเดียวของเศรษฐีสุขุมลชาติในกรุงพาราณสี บิดามารดาได้พยายามเลี้ยงดูและเอาใจใส่เป็นอย่างดี โดยสร้างปราสาท ๓ ถุคูให้อยู่กลางคั่นก่อนนอนก็จัด แสดงฟ้อนรำขับร้องให้ดู และได้หาหญิงสาวสวยที่คู่ควรมาเป็นภรรยาให้

คืนวันหนึ่ง ท่านยสะได้ตื่นขึ้นมามองเห็นภรรยา รวมถึงสาวนางระบำที่กำลังนอนหลับในอาการต่างๆ บางนางมีพิณตกอยู่ที่รักแร้ บางนางสยายผมมีน้ำลายไหลบนละเมอ ซึ่งเป็นสภาพที่ไม่ต่างจากซากศพที่ถูกทิ้งไว้ในป่าช้า ก่อเกิดความเบื่อหน่ายในความสุขที่ตนได้รับจนถึงขีดสุด จึงอุทานขึ้นว่า **“ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ”**^๑ แล้วก็ลงจากปราสาทเดินออกจากบ้านไปอย่างไรจุดหมายในเช้ามีดวันนั้นจนออกประตูเมืองพาราณสี และด้วยความคิดคลั่งคลุ้ม ท่านยสะจึงรำพันไปตลอดทางว่า ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ จนถึงป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

ในขณะนั้นพระพุทธเจ้ากำลังเสด็จเดินจงกรม รอยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากในเช้ามีดวันเดียวกันพระองค์ได้ทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วยพระญาณพบว่า ท่านยสะมาปรากฏในข่ายพระญาณของพระองค์ที่แผ่ออกไป ทรงทราบว่าท่านยสะมีอุปนิสัยและอำนาจวาสนาบารมีที่อบรมสั่งสมมาด้วยอสุภสังขยาเป็นพื้นฐาน หากพระองค์แสดงธรรมโปรดท่านยสะจะสามารถเข้าถึงธรรมนั้นได้ เมื่อพระองค์ได้ยินเสียงท่านยสะรำพันออกมาอย่างนั้น ก็ตรัสตอบไปว่า **“ดูกร ยสะที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง มาเถิดยสะ นั่งลง เราจักแสดงธรรมแก่เธอ”**^๒

ท่านยสะได้เดินเข้าไปหาพระพุทธเจ้าโดยที่ตัวเองก็ไม่รู้จัก แล้วถอยร่นเข้าหาเท้าของพระพุทธเจ้า หลังจากพระพุทธเจ้าปล่อยให้ท่านยสะสงบความวุ่นวายใจและความตื่นเตนแล้ว พระองค์ได้ทรงแสดงอนุปฺพฬิกถา ๕ ได้แก่ ทาน ศีล สวรรค์ โทษของกาม และเนกขัมมะ(การหลีกออกจากกาม)และอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ท่านยสะได้สังกระแสดิจไปตามพระธรรมเทศนา เมื่อจบกระแสพระธรรมเทศนา ท่านยสะก็เกิดดวงตาเห็นธรรมสำเร็จเป็นพระโสดาบัน

เมื่อสว่างขึ้น ท่านเศรษฐีได้เดินทางไปตามหาท่านยสะทางป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ซึ่งพระพุทธเจ้าก็ทรงเห็นด้วยทิพยจักขุญาณ และเห็นต่อไปว่าบิดาของท่านยสะมีอุปนิสัยสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบันได้ แต่หากปล่อยให้พบลูกชายเสียก่อนจะทำให้เขาดีใจเกินกว่าที่จะตั้งสติกำหนดฟังพระธรรมเทศนาได้ จึงทรงบันดาลอิทธิทธิสังขาร^๓ ด้วยฤทธิ์ให้สองพ่อลูกมองไม่เห็นกันแม้จะนั่งอยู่ใกล้กันก็ตาม (หรือ **ติโรภาพปาฏิหาริย์** คือทำให้สว่างให้มืด ทำสิ่งที่อยู่ใกล้ให้เหมือนอยู่ไกล)

เมื่อท่านเศรษฐีมาพบรองเท้าทองของท่านยสะวางอยู่ จึงตรงเข้าไปถามหาท่าน ยสะกับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ให้นั่งลงแล้วก็จะพบยสะลูกบุตร เมื่อท่านเศรษฐีนั่งลงแล้วพระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงอนุปฺพฬิกถาและอริยสัจ ๔ ให้ท่านเศรษฐีฟัง การแสดงธรรมครั้งนี้ได้ทำให้บิดาท่านยสะได้บรรลุโสดาปัตติผลและแสดงตนเป็นอุบาสกคนแรกได้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ

^๑ วิ.ม.(ไทย) ๖/๒๕/๖๒.

^๒ วิ.ม.(ไทย) ๖/๒๖/๖๓.

^๓ อิทธิทธิสังขาร คือการปรุงแต่งฤทธิ์ขึ้นทันใด, การบันดาลด้วยฤทธิ์.

ตลอดชีวิต ในขณะเดียวกันท่านยสะก็ได้ฟังบททวนไปด้วย ทำให้เข้าใจในความเป็นจริงของชีวิตมากขึ้น สามารถกำจัดกิเลสออกไปจนหมดสิ้น สำเร็จเป็นพระอรหันต์ที่ยังครองเพศฆราวาสอยู่เป็นรูปแรก

จากนั้นพระพุทธเจ้าก็ทรงกลายฤทธิ์ให้สองพ่อลูกได้เห็นกัน ท่านเศรษฐีจึงบอกท่านยสะให้กลับบ้านตามวิสัยของพระโศดบันที่ยังมีความรักอาลัย โดยอ้างว่ามารดากำลังคร่ำครวญถึงเป็นอย่างมาก พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ยสะกุลบุตรเป็นผู้มีจิตสิ้นอาสวะกิเลสแล้ว ไม่ควรที่จะกลับไปเป็นคฤหัสถ์อีก ผู้บิดาจึงอนุโมทนา พร้อมทั้งได้อาราธนาพระพุทธเจ้าให้เสด็จไปบ้านพร้อมกับพระลูกชาย เพื่อแสดงธรรมโปรดภรรยาและลูกสะใภ้

เมื่อท่านเศรษฐีกลับไปแล้ว ท่านยสะจึงได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานอุปสมบทให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา ในเช้าวันรุ่งขึ้น พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปยังบ้านท่านเศรษฐีพร้อมด้วยพระยสะ ภายหลังถวายภัตตาหารแล้ว พระองค์ทรงแสดงอนุปฺพฬิกถาและอริยสัจ ๔ โปรดมารดาพระยสะกับภรรยาเก่าของพระยสะ จนท่านทั้งสองได้ดวงตาเห็นธรรมบรรลुเป็นพระโศดบันและได้แสดงตนเป็นอุบาสิกา ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต นับเป็นอุบาสิกาคู่แรกผู้ถึงพระรัตนตรัย

จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้ปาฏิหาริย์สามคือ ให้กับท่านยสะกับบิดาที่อยู่ใกล้กัน ทำให้มองไม่เห็นกันแล้วทรงแสดงอนุปฺพฬิกถาและอริยสัจ ๔ จนกระทั่งท่านยสะบรรลुอรหัตตผล ส่วนบิดาท่านยสะบรรลุโศดบันตติผลและแสดงตนเป็นอุบาสกคนแรกที่ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ จากนั้นมารดากับภรรยาเก่าของพระยสะ ต่างบรรลुเป็นพระโศดบันและแสดงตนเป็นอุบาสิกาคู่แรกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ต่อมาทรงแสดงธรรมโปรดเพื่อนพระยสะอีก ๔๕ คน ให้ได้บรรลุอรหัตตผล แล้วจึงทรงส่งพระปัญจวัคคีย์ พระยสะและกลุ่มเพื่อนพระยสะ ซึ่งล้วนเป็นพระอรหันต์ รวมทั้งหมด ๖๐ รูปออกไปประกาศพระศาสนาเป็นธรรมทูตชุดแรกในพระพุทธศาสนา คุณค่าและประโยชน์ของการใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่พระศาสนานั้น จึงเป็นการแสดงให้เห็นความอัศจรรย์ของจิตที่ฝึกฝนอบรมมาดีแล้ว และการใช้ปาฏิหาริย์สามนี้เป็นการทำให้คนมีความรู้สึกอัศจรรย์ใจ เมื่อมีความอัศจรรย์ใจแล้วก็อยากจะรู้ว่าสิ่งต่อไปที่พระพุทธเจ้าหรือพระสาวกจะแสดงนั่นคืออะไร เกิดจิตที่จดจ่ออยากรู้ จึงทำให้เปิดใจรับสิ่งที่พระองค์แสดงอย่างไม่มีเงื่อนไข เมื่อไม่ปิดกั้นจิตอย่างนั้นแล้วจึงทำให้ใคร่ครวญตรึกตรองตามหลักธรรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริง

๔.๑.๑ ประวัติพระวักกเถระ

เอตทัคคมหาสาวกผู้เลิศกว่าพวกภิกษุสาวกผู้พ้นจากกิเลสได้ด้วยศรัทธา

ความปรารถนาในอดีตกะทำมหาทานแด่พระปทุมุตระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระเถระนี้ ได้ทำบุญอุทิศการไว้ในพระพุทธรูปในปางก่อน สังสมบุญไว้ในภพนั้น ๆ นับย้อนไปแสนกัป นับแต่ภพที่นี้เมื่อครั้งสมัยพระผู้มีพระภาคเจ้า พระนามว่าปทุมุตระ ท่านเกิดในครอบครัวผู้มีตระกูล ครั้นเติบโตแล้ว วันหนึ่งท่านได้ไปฟังพระธรรมเทศนา ณ พระวิหาร ได้ยินฟังธรรมอยู่ทำยมุพุทธรูปที่นั่น ท่านเห็นพระบรมศาสดาทรงตั้งภิกษุรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุน้อมไปในศรัทธา ก็ปรารถนาจะได้ตำแหน่งเช่นนั้นบ้าง จึงถวายทานต่อพระบรมศาสดาและพระสาวกตลอดทั้ง ๗ วัน ครั้นแล้วได้ตั้งความปรารถนาของท่านไว้ต่อพระบรมศาสดา^๔ ขอให้ท่านได้เป็นเช่นเดียวกัน กับภิกษุผู้ยังด้วยศรัทธาวิมุตติที่พระองค์ทรงชมเชยว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุอื่นในพระศาสนานี้เถิด พระศาสดาทอดพระเนตรเห็นความปรารถนานั้นไม่มีอันตราย จึงได้ทรงพยากรณ์ในท่ามกลางบริษัทว่ามานพผู้นี้ ในอนาคตกาล จักได้เป็นพระสาวกของพระโคตมผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายฝ่ายศรัทธาวิมุตติ เขาเป็นเทวดาหรือมนุษย์ก็ตาม จักเป็นผู้เว้นจากความเดือดร้อนทั้งปวง รวบรวมโภคทรัพย์ทุกอย่าง มีความสุขท่องเที่ยวไปในที่กัปที่แสนนับแต่กัปนี้ พระศาสดามีพระนามว่า โคตม ทรงสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติขึ้นในโลก มานพผู้นี้จักเป็นธรรมทายาทของพระศาสดาพระองค์นั้น จักเป็นสาวกของพระศาสดามีนามว่า วักกเถระ ตั้งแต่นั้นมาเพราะผลกรรมที่เลื้อมอยู่และเพราะการตั้งจิตเจตจำนงไว้เมื่อท่านสิ้นชีวิตลง ก็ได้ไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ท่านท่องเที่ยวไปในภพน้อยใหญ่ วนเวียนตายเกิดไปในเทวภูมิและมนุษย์ภูมิ

ในภพสุดท้ายนี้ ท่านมาเกิดในสกุลเศรษฐี อันมั่นคงสมบูรณ์มีทรัพย์มากมาย ในพระนครสาวัตถี มารดาบิดาได้ตั้งชื่อว่า วักกเถระ เมื่อครั้งท่านยังเป็นทารก มารดาของท่านหวั่นเกรงภัยจากปิศาจจะมารุกรานทารกผู้เป็นบุตร จึงได้ถวายทารกนั้นแด่พระบรมศาสดา พระพุทธรูปจึงได้ทรงรับ วักกเถระไว้ในพระอุปลัมภ์ตั้งแต่นั้นมาเมื่อท่านอยู่ในความดูแลได้เบื่องบาทของพระบรมศาสดา จึงเป็นผู้พ้นจากความป่วยไข้ทุกอย่าง อยู่โดยสุขสำราญ ท่านคิดที่จะอยู่ใกล้พระบรมศาสดา เว้นจากพระสุกตเสียงเพียงครู่เดียวก็ร้องหา พอท่านอายุได้ ๗ ขวบก็ออกบวชเป็นบรรพชิต

ในอรรถกถา วักกเถระปทาน กล่าวไว้อีกอย่างหนึ่งว่า ท่านเกิดในสกุลพราหมณ์ ณ กรุงสาวัตถี ครั้นเมื่อเจริญวัยแล้ว ได้เล่าเรียนไตรเพทจนจบในศิลปศาสตร์ของพวกพราหมณ์ทั้งหมด วันหนึ่งท่านเห็นพระศาสดาแวดล้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ เสด็จจาริกอยู่ในกรุงสาวัตถี ก็หลงในพระรูปของพระบรมศาสดา ท่านคิดว่าถ้าอยู่แต่ในบ้าน ก็จะได้ไม่เห็นพระศาสดาได้บ่อยๆ เท่าที่

^๔ อ.อ. ๑/๑/๓๘๕-๓๘๖.

ต้องการ เมื่อคิดคั่งนั้นแล้ว จึงได้ออกบวชในสำนักของพระศาสดา และเมื่อบวชแล้ว ด้วยความที่
ประสงค์จะเห็นพระรูปของพระบรมศาสดาอยู่ตลอดเวลา จึงยอมละหน้าที่และกิจวัตรทั้งหลาย มี
การสวดมนต์และการในพระกัมมัฏฐานเป็นต้นเสีย^๕ ไปเฝ้าอยู่แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างเดียว
เท่านั้น เว้นเฉพาะเวลาขบฉัน และเวลากระทำสรีริกกิจเท่านั้น ส่วนเวลาที่เหลือ ก็จะไปยืนอยู่ในที่ที่
สามารถจะเห็นพระทศพลได้

ครั้งนั้น พระศาสดาทรงทราบว่ายินดีในพระรูปของพระองค์ แต่มิได้ทรงตรัส
อะไรด้วยทรงรอความแก่กล้าแห่งญาณของท่านอยู่ ต่อเมื่อทรงทราบว่าญาณของท่านถึงความแก่
กล้าแล้ว จึงตรัสโอวาทว่า

ดูก่อน วักกลี

จะมีประโยชน์อะไร ด้วยการที่เธอต้องมาสร้างกายอันเปื่อยเน่านี้

วักกลีเอย ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา

ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม

วักกลี เห็นธรรมจึงจะชื่อว่าเห็นเรา^๖

พระวักกลีนั่น แม้จะได้ฟังพระพุทธโอวาทจากพระศาสดาอย่างนั้น ก็ไม่สามารถที่จะ
ละการดูพระศาสดาไปทำกิจอย่างอื่นได้เลย

พระบรมศาสดาทรงขับไล่พระวักกลี

ลำดับนั้น เมื่อใกล้กาลที่จะจำพรรษา พระศาสดาทรงพระดำริว่า ภิกษุนี้ไม่ได้ความ
สังเวจจิกไม่ตรัสรู้ ดังนี้ แล้ว จึงเสด็จไปสู่กรุงราชคฤห์ ครั้นถึงวันเข้าพรรษา จึงขับไล่พระเถระด้วย
ตรัสว่า หลีกไป วักกลี พระเถระถูกพระศาสดาทรงขับไล่ จึงไม่อาจจะอยู่ในที่พร้อมพระพักตร์ได้
จึงคิดว่า จะประโยชน์อะไรด้วยความที่เป็นอยู่ของเรา ที่จะไม่เห็นพระศาสดา จะมีชีวิตอยู่ไปทำไม
ดังนี้แล้ว จึงขึ้นสู่ภูเขาสิขณภูฏ ไปยังเงื้อมหน้าผาสูง

พระศาสดาทรงทราบความเป็นไปนั้นของเธอแล้ว ทรงดำริว่า ภิกษุนี้ถ้าไม่ได้รับการ
ปลดปล่อยจากเรา ก็จะทำให้อุปนิสัยแห่งมรรคและผลที่มีอยู่เต็มแล้วนี้พินาศไป ดังนี้แล้วทรงจึง
ทรงเปล่งรัศมีไปแสดงพระองค์ให้ปรากฏอยู่เบื้องล่างหน้าแห่งผาสูงนั้น แล้วตรัสพระคาถาว่า

ภิกษุผู้มากไปด้วยความปราโมทย์

เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จะพึงบรรลุปทุอันสงบ

อันเข้าไประงับสังขารเป็นสุขได้ ดังนี้

^๕ อปทาน.อ.๕/๒๒๔.๕.

^๖ พุ.อป.๑/๑๒๒/๒๓๒.

ทรงเหยียดพระหัตถ์ตรัสว่า

“มาเถิด วักกลี เธออย่ากลัว จงแลดูพระตถาคต

เราจักยกเราขึ้น เหมือนบุคคลพวยช้างตัวจมในเปือกตมขึ้นฉะนั้น

มาเถิด วักกลี เธออย่ากลัว จงแลดูพระตถาคต

เราจักยกเธอขึ้น เหมือนบุคคลที่ช่วยพระจันทร์ที่ถูกราหูจับฉะนั้น”^๑

พระเถระได้เห็นพระบรมศาสดาปรากฏพระองค์อยู่เบื้องล่างแห่งหน้าผานั้น ความปีติโสมนัสใจอย่างท่วมท้นก็บังเกิดขึ้นด้วยความปรารถนาอย่างรุนแรงที่จะได้เฝ้าพระพุทธองค์ในที่ที่ไม่เห็นวิธีที่จะไปได้โดยรวดเร็ว จึงวิ่งลงมาทางหน้าผาที่สูงหลายร้อยชั่วคน ถึงมาอยู่ต่อเบื้องพระพักตร์พระบรมศาสดาโดยสะดวก ด้วยพระพุทธานุภาพ

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนา คือความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปแห่งจันท์ทั้งหลาย ครั้นเมื่อจบพระธรรมเทศนา ท่านจึงได้บรรลุอรหัต พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ๔

จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าสอนด้วยปาฏิหาริย์ก่อนและตามอาเทศนาปาฏิหาริย์และสุดท้ายสอนอนุศาสนีปาฏิหาริย์ซ้ำอีกจึงเข้าใจว่า รูปร่างกายคือเรา จึงได้ตามเสด็จ พระพุทธองค์อย่างใกล้ชิด ด้วยความกระหยิ่มยิ้มย่องว่าได้เข้าใกล้ชิด และเข้าถึงพระพุทธเจ้าแล้ว ซึ่งพระพุทธองค์ก็ทรงทราบความในใจของพระวักกลีเรื่องนี้อยู่ เมื่อได้โอกาสจึงตรัสว่าวักกลี เธอสำคัญมั่นหมายเอารูปร่างกาย ซึ่งเป็นสิ่งปฏิภูลเน่าเปื่อยได้ของเรา ว่าเป็นเรา และ กระหยิ่มยิ้มย่องว่าได้อยู่กับเรา ใกล้เรา ถึงเรา คนตาบอดมีดมิดเช่นเธอ ไม่ต้องพูดถึงการเดินตามหลังก็ได้ ต่อให้จับชายจีวรของเราไว้อีกด้วย ก็ไม่เห็นเรา ไม่รู้จักเรา ไม่ถึงเรา ไม่ใกล้เรา แต่ต่างกันอย่างฟ้ากับดินทีเดียว ทางตั้งแต่ที่นี้ไปถึงเขาจักรวาลที่วักกลีนั้น ก็ยังนับว่าใกล้กว่า แต่เธอกับเราห่างกันไกลยิ่งกว่านั้น เป็นแสนไกลล้านไกลทีเดียววักกลี เมื่อเธอต้องการจะเห็นเรา ใกล้เรา ถึงเรา เราก็จะบอกทางให้ แล้วพระองค์ก็ตรัสว่า “โย ทุมมํ ปสฺสติ โสมํ ปสฺสติ” แปลว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา”แสดงว่า จิต คือ ธรรม คือ เรา ส่วนรูปร่างกายไม่ใช่เรา แต่เป็นที่อาศัยของเราเท่านั้น

๔.๒ การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่ของพุทธสาวกในสมัยพุทธกาล

การใช้ปาฏิหาริย์สามของพระจูฬปันถก ชาวเมืองราชคฤห์ ท่านเป็นน้องชายของพระมหาปันถก(ปันถก หมายถึง เกิดระหว่างทาง) มารดาของท่านเป็นลูกสาวของเศรษฐีแห่งเมืองราชคฤห์ ที่ได้เสียดกับคนใช้และชวนกันหนีไปอยู่ที่อื่นเพราะเกิดความระอาย ทั้งมหาปันถกและพระจูฬปันถก ต่างก็คลอระหว่างทาง ในขณะที่มารดากำลังเดินทางกลับไปคลอดที่บ้านเดิม ต่อมา

^๑ ธ.อ.๔/๓๕๒-๔.

นางและสามีพาบุตรชายทั้งสองไปให้ท่านเศรษฐีเลี้ยงดู แล้วสองสามีภรรยาได้รับทรัพย์จำนวนหนึ่งจากท่านเศรษฐี จากนั้นก็กลับไปอยู่ที่เดิม

มหาปັນถกบวชก่อน เพราะติดตามคุณตาผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาไปฟังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าอยู่เสมอ จนมีจิตใจน้อมไปในการบวช หลังจากบวชได้ไม่นานท่านก็บรรลุพระอรหัตผล พระมหาปັນถกขออนุญาตจากคุณตา ขอให้จูปັນถกได้บวชด้วยเพราะอยากให้น้องชายได้รับความสุขสงบสูงสุดเหมือนเช่นที่ท่านได้รับ

เมื่อจูปັນถกบวชแล้ว ปรากฏว่าพระจูปັນถกสมองทึบ โง่เขลาขนาดหนัก แม้ใช้เวลาถึง ๔ เดือน ก็ท่องจำข้อความสั้นๆ ไม่ได้ สาเหตุเกิดจากกรรมเก่าสมัยที่ท่านบวชในศาสนาของพระกัสสปพุทธเจ้า

พระมหาปັນถกคิดว่าน้อยชายคงเป็นผู้อภิปในศาสนาไม่มีทางฝึกฝนอบรมกันได้ จึงบอกให้สึกออกไปทำมาหากิน ทำบุญกุศลไปตามความสามารถ พระจูปັນถกเสียใจมากเพราะยังไม่ต้องการสึก ยังมีความอาลัยในสมณเพศ ยิ่งเมื่อได้ยินพระมหาปັນถกแจ้งแต่หมอชีวกโกมารภัจจ์ที่มานิมนต์พระไปฉันที่บ้านว่า ที่ต้องการนิมนต์พระทั้ง ๕๐๐ รูปในวัดอัมพวันนั้น ขอเว้นภิกษุรูปหนึ่งผู้ไม่เจริญงอกงามในธรรมวินัย ยิ่งทำให้พระจูปັນถกเสียใจมาก จนปลงใจว่าพี่ชายไม่ได้มีเชื้อใยในตนเอง จะอยู่ทำไมในศาสนา呢 จึงตกลงใจที่จะสึกจากสมณเพศไปเป็นคฤหัสถ์ทำบุญทำทานไปตามความสามารถในเช้าวันรุ่งขึ้น^๔

พระพุทธเจ้าทรงทราบด้วยพระญาณขณะตรวจดูอุปนิสัยของสัตว์โลกตอนใกล้รุ่งว่า พระจูปັນถกมีอุปนิสัยแก่กล้าเหมือนผลไม้จนจะหล่นจากต้นแล้ว และทราบต่อไปว่าขณะนั้นท่านกำลังมีเรื่องที่ต้องเสียใจ หากพระองค์ไม่ช่วยไว้ก็จะถึงกับเสียคนได้

เช้าวันนั้นเอง พระพุทธองค์จึงเสด็จไปรออยู่ที่หน้าวัดแต่เช้าตรู่ เมื่อพระจูปັນถกเดินทางมาพบพระพุทธเจ้ากำลังเสด็จจงกรมอยู่ จึงเข้าไปถวายบังคม เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสถามด้วยพระกระแสเสียงนุ่มนวลเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณา “จูปັນถก นี่เธอจะไปไหนในเวลา呢? พระจูปັນถกได้ทูลว่า จะไปสึกตามที่พี่ชายขับไล่ ไม่ยอมให้อยู่ พระศาสดาจึงตรัสว่าจูปັນถก เธอชื่อว่าบรรพชาในสำนักของเราแต่คาด แม้ถูกพี่ชายขับไล่ ทำไมจึงไม่มาสู่สำนักของเรา? มาเถิดเธอจะต้องการอะไรด้วยความเป็นคฤหัสถ์ เธอต้องอยู่ (ต่อไป) ในสำนักของเรา”^๕ แล้วเอาพระหัตถ์ลูบศีรษะพระจูปັນถกด้วยพระทัยกรุณา ยังความปราบปลื้มเป็นล้นพ้นให้เกิดแก่พระจูปັນถก พระพุทธเจ้าให้พระจูปັນถกนั่งที่หน้ามุขพระคันธกุฎี แล้วทรงประทานท่อนผ้าสะอาด (ผ้าเช็ดหน้าสีขาว) ผืนหนึ่งที่ทรงบันดาลด้วยฤทธิ์ให้กับพระจูปັນถก และรับสั่งว่า “จูปັນถก เธอ

^๔ พุ.ธ.อ.๔๐/๓๓๐.

^๕ พุ.ธ.อ.๔๐/๓๓๐.

จงผินหน้าไปทางทิศตะวันออก ถูบท่อนผ้านี้ด้วยบริกรรมว่า “รโหโรหิ รโหโรหิ (ผ้าเช็ดธุลี)”^{๙๐}

เมื่อพระจูฬปันถกถูบผ้าไปเรื่อยๆ พร้อมบริกรรมว่า รโหโรหิ รโหโรหิ ก็สังเกตเห็นผ้านั้นเศร้าหมองไป จึงได้คิดว่า “ท่อนผ้านี้สะอาดแท้ๆ แต่อาศัยอัธยาศัยใจจะปกติเดิมเสียกลายเป็นของเศร้าหมองอย่างนี้ไปได้ สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ”^{๙๑} เหตุนี้ทำให้พระจูฬปันถกได้พบความจริงว่า ผ้าอันขาวสะอาดนี้ เมื่อมีผงธุลีมาเปโระเปื้อนก็ทำให้ผ้าสกปรก เปรียบเหมือนจิตของมนุษย์ ซึ่งเดิมก็เป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ผ่องใส เมื่อมีกิเลสมาผสมเข้า จึงทำให้จิตหม่นหมองไม่บริสุทธิ์ นำสู่ความเข้าใจผิดเรื่องของสังขารร่างกายเป็นเหตุให้เกิดกรรมสังเวช สามารถคลายความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนได้ แล้วเริ่มยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนา

พระพุทธเจ้าขณะประทับนั่งอยู่ที่บ้านหมอชีวก ทรงทราบด้วยพระญาณว่า จิตของพระจูฬปันถกขึ้นสู่วิปัสสนาแล้ว จึงตรัสว่า “จูฬปันถก เธออย่าทำความเข้าใจเฉพาะท่อนผ้านั้นว่า เศร้าหมองแล้วติธุลี ก็ธุลีทั้งหลาย มีธุลี คือราคะ เป็นต้น มีอยู่ในภายในของเธอ เธอจงนำ (คือกำจัด) มันออกเสีย”^{๙๒} และได้ทรงเปล่งพระรัศมีให้พระรูปมาปรากฏจุพระประทับนั่งตรงหน้า แล้วตรัสพระคาถาว่า “ราคะ... โทสะ... โมหะ... ชื่อว่าธุลี แต่เรณู (ละออง) ท่านหาเรียกว่า (ธุลี) ไม่ คำว่าธุลีนั่นเป็นชื่อของราคะ... โทสะ... โมหะ... ภิกษุเหล่านั้น และธุลีนั่นได้ขาดแล้ว อยู่ในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี”^{๙๓}

จะเห็นได้ว่าพระจูฬปันถกได้ใช้วิปัสสนาดูความไม่เที่ยงของผ้าที่พระพุทธเจ้าเอามาให้ และพิจารณาตามในกฎไตรลักษณ์มาเป็นอารมณ์วิปัสสนากรรมฐานในการบรรลुरुธรรมเป็นพระอรหันต์สำเร็จอภิญญาหกพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย ท่านเป็นหนึ่งในพระมหาสาวก ๘๐ รูป ที่พระพุทธเจ้าทรงสถาปนาไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะผู้เนรมิตกายสำเร็จด้วยใจ (มโนมยิทธิ)

๔.๓ การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่สมัยหลังพุทธกาล

ในสมัยพุทธกาลปรากฏว่ามีพระภิกษุที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้เลิศในด้านต่างๆ และพระเถระที่ได้รับการยกย่องเหล่านั้นก็มีสัทธาวิหาริกและอันเดวาสิก รวมทั้งบุคคลที่มีความเห็นตรงกันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากท่านเหล่านั้นเป็นพระอริยเจ้า ระดับความเห็นจึงมีความตรงกัน อีกทั้งยังมีพระพุทธเจ้าคอยเป็นองค์แก้ไขข้อสงสัยของสงฆ์อยู่ เมื่อสงฆ์มีข้อสงสัยเรื่องใดพระองค์จะทรงเป็นผู้วินิจฉัยปัญหาเหล่านั้น แต่ระยะหลังพุทธกาลเริ่มมีข้อสงสัยที่ไม่มีใคร

^{๙๐} บพ.ธ.อ.๔๐/๓๓๐.

^{๙๑} บพ.ธ.อ.๔๐/๓๓๑.

^{๙๒} บพ.ธ.อ.๔๐/๓๓๑.

^{๙๓} บพ.ธ.อ.๔๐/๓๓๑-๓๓๒.

วินิจัย ถึงแม้จะมีพระเถระในแต่ละช่วง จะออกมาแก้ข้อสงสัย ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากสงฆ์ทั้งหมดเหมือนพระพุทธเจ้า การตีความคำสอนจึงมีปรากฏขึ้น ยิ่งนานวันเข้าก็ยิ่งมีการตีความให้กว้างยิ่งขึ้น และยอมรับเฉพาะสิ่งที่ตนเองได้รับการสั่งสอนจากอาจารย์ของตนเท่านั้น จึงเป็นที่มาของการเลือกปฏิบัติ ซึ่งข้อนี้เห็นได้ชัดตั้งแต่การทำสังคายนครั้งที่ ๑ เมื่อพระมหากัสสปะทำสังคายนาขึ้นเพื่อจัดระเบียบพระธรรมวินัย ปรากฏว่าท่านพระปุราณะซึ่งไม่ได้เข้าร่วมสังคายนาด้วยไม่ยอมรับ และกล่าวว่าตนเองจะปฏิบัติเฉพาะส่วนที่ได้รับฟังมาจากพระพุทธเจ้าเท่านั้น ฉะนั้นจึงขอจำแนกการใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยหลังพุทธกาลตามรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้

เมื่อครั้งพระเจ้าอโศกส่งสมณทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลังกา โดยการส่งพระมหินทเถระและพระนางสังฆมิตตา เพื่อเป็นพระธรรมทูต เนื่องจากพระเจ้าอโศกมีสัมพันธไมตรีอันดีกับลังกาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว การส่งสมณทูตที่เป็นพระราชบุตรและพระราชธิดาของพระองค์มาเองก็จะได้รับการต้อนรับจากพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะด้วยความเต็มพระทัย เมื่อพบกันครั้งแรกทำให้พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะเกิดความอัศจรรย์พระทัย เนื่องจากพระมหินทเถระแสดงฤทธิ์เนรมิตร่างเป็นกวางเพื่อวิงล้อพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะให้ตามมาจนได้พบกัน ซึ่งเป็นการใช้อิทธิวิธินอกจากนี้แล้วพระเถระยังกำหนดรู้วาระจิตของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะด้วยการรายงานตัวเพื่อแก้ความคลางแคลงพระทัย ทั้งนี้พระเถระยังยืนยันว่าในชมพูทวีปขณะนั้นยังมีพระอรหันตจีนาสพที่ประกอบด้วยฤทธิ์เดชและเจโตปริยญาณเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในสมัยนั้น การที่พระมหินทเถระกำหนดรู้จิตของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะนั้นถือเป็น “อาเทศนาปาฏิหาริย์ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ทายจิต ทายเจตสิก ทายความวิตกวิจารณ์ของสัตว์อื่นของบุคคลอื่นได้ว่า จิตของท่านเป็นอย่างนี้ เป็นไปโดยอาการอย่างนี้”^{๙๔} จะเห็นได้ว่าพระมหินทเถระใช้ปาฏิหาริย์ว่าด้วยเจโตปริยญาณ คือ การหยั่งรู้วาระจิตของบุคคลอื่น ซึ่งการแสดงฤทธิ์ในครั้งนี้เป็นเหตุให้พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะเคารพนับถือท่านมาก และยอมรับพระพุทธศาสนาให้ประดิษฐานลงในลังกาตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา การเผยแผ่ครั้งนั้นส่งผลให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน และประเทศไทยเองก็เคยส่งพระธรรมทูตไปสืบทอดพระศาสนาที่ลังกา นิกลาลังกาวงศ์ และช่วงที่ลังกาถูกรุกรานทำให้พระพุทธศาสนาเกือบสูญสิ้นไปจากลังกา ลังกาเองก็เคยขอให้ไทยส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระศาสนาที่ลังกาด้วย จึงเกิดนิกลายสยามวงศ์ขึ้นสืบเนื่องมาจากการที่พระมหินทเถระได้วางรากฐานพระพุทธศาสนาลงในลังกาในการเผยแผ่ด้วยการใช้เจโตปริยญาณในสมัยนั้น ทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงในภูมิภาคนั้นมาจนถึงปัจจุบัน

^{๙๔} ที.ที.(ไทย) ๘/๔๘๕/๒๑๕-๒๑๖.

๔.๔ การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่ในสมัยปัจจุบัน

หลวงพ่อกุศลทาสกิกขุกล่าวว่า “พุทธศาสน์นี้ยังต้องอาศัยไสยศาสตร์” อันที่จริงท่านถึงกับพูดว่า หากไม่ใช่พระอรหันต์แล้วก็ยังหนีไสยศาสตร์ไม่พ้น ท่านอธิบายว่า “ยังไม่เป็นพระอรหันต์อยู่เพียงใด จะถือพุทธศาสนาโดยส่วนเดียวไม่ได้ ยังต้องมีไสยศาสตร์เจือปนอยู่นั่นเอง เพราะมันยังมีตัวตนอยู่ มันก็ต้องมีความกลัวอยู่ ยังมีความรู้สึกลัวว่ามีตัวตนอยู่ มันก็ต้องมีความกลัว แล้วก็ความคิดนึกเป็นไปตามอำนาจของความกลัว ต้องหวังพึ่งสิ่งที่มาช่วยให้หายกลัว ฉะนั้น จึงไม่อาจจะสละสลัดใจของไสยศาสตร์ให้สิ้นเชิงได้ จึงไม่น่าแปลกใจที่ในอดีตไสยศาสตร์ได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในวัดได้ พระสงฆ์ที่ทรงคุณความรู้ในสมัยก่อนมีความสามารถทางไสยศาสตร์ในเวลาเดียวกัน แม้แต่พระพุทธโฆษาจารย์ที่สอนธรรมได้ถึงแก่น เหมาะกับปัญาชนในสมัยพระเพทราชา (เช่น การเข้าถึงนิพพานในชาตินี้ได้รู้พื้นขึ้นใหม่) ก็ยังมีชื่อเสียงว่าท่านเป็นผู้มีความชำนาญเลขยันต์ มนต์ คาถา สรรพวิทยาคุณเป็นอันมาก ไสยศาสตร์ก็ยังได้รับการยอมรับให้อยู่ได้ ตราบใดที่มีพุทธศาสนาเป็นตัวนำ ทศนคติดังกล่าวเห็นได้จากคำประกาศของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งไม่ได้ห้ามผู้คนไม่ให้เชื่อผีสาธเทวดา หากทรงเตือนให้นับถือพระรัตนตรัยว่าสำคัญกว่า^{๔๕} โดยเหตุที่ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอิทธิปาฏิหาริย์สามารถเป็นสื่อนำไปสู่ธรรม พระพุทธศาสนาแต่ก่อนจึงไม่ได้แยกขาดจากไสยศาสตร์ ถ้าไสยศาสตร์หมายถึงระบบความเชื่อที่ยอมรับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิปาฏิหาริย์สิ่งลี้ลับเหนือปกติวิสัย พระพุทธศาสนาก็มีส่วนหนึ่งเป็นไสยศาสตร์อยู่แล้ว เพราะพระพุทธศาสนายอมรับว่ามีผีสาธเทวดาและอิทธิปาฏิหาริย์ แต่ถ้าไสยศาสตร์มิได้หมายเพียงเฉพาะความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือสามัญเท่านั้น หากยังรวมถึงการพยายามนำอำนาจของสิ่งเหล่านี้(ซึ่งเชื่อว่ามีอยู่) มาก่อให้เกิดผลหรือความสำเร็จในทางโลก และอาจรวมถึงผลในโลกหน้า เช่นขอให้ไปเกิดในสวรรค์ พระพุทธศาสนาไม่จัดว่าเป็นไสยศาสตร์ เพราะเชื่อมั่นในผลของการกระทำหรือกรรมของบุคคลเป็นสำคัญ

ในสมัยปัจจุบันมีพระเกจิอาจารย์ยุคปัจจุบันที่ปฏิบัติธรรมเพื่อตัดวงจรกิเลสนั้นมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งท่านก็สอนเน้นให้ปฏิบัติตัวเองโดยไม่ต้องไปพึ่งพาลี้ภัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ในเรื่องการรักษาโรคเพื่อช่วยชีวิตคนของหลวงพ่อบาน เป็นที่เลื่องลือมากในสมัยนั้น ทำให้ผู้คนต่างแห่กันมาที่วัดจนแน่นขนัด วิชาการรักษาโรคที่หลวงพ่อบานสำเร็จและนำมาช่วยเหลือผู้ได้รับทุกข์ แท้ที่จริงปาฏิหาริย์และได้รับการบันทึกไว้มีมากมาย ตัวอย่างเช่น ท่านรักษาโรคด้วยน้ำมันต์ โรคที่ท่านรักษาด้วยน้ำมันต์เรียกว่าโรคภายใน เช่น บางคนถูกคุณไสย ถูกผีสิง เป็นต้น ซึ่งท่านจะทำน้ำมันต์

^{๔๕} พระไพศาล วิสาโล. พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๑.

เพื่อให้ผู้ถูกคุกคามไสยนั้นได้อาบ เมื่ออาบน้มนัดของท่านแล้วก็ทำให้หายจากการถูกคุกคามไสยทันที^{๑๖} จะเห็นได้ว่าคนในสมัยก่อนเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากกว่าคนในสมัยปัจจุบัน คนที่มีการศึกษาสูงแต่ไม่ได้พัฒนาจิตใจตามความรู้ที่ได้เล่าเรียนให้สูงตามการศึกษา ส่วนมากจะมีแต่ความรู้แต่ไม่ค่อยจะมีความคิด หลงงมกในสิ่งที่ไม่รู้เหตุผล ยึดมั่นถือมั่นในตนเองว่ามีความรู้ความสามารถมากกว่าเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แย่งกันทำความชั่วมากกว่าแย่งกันทำความดี คนที่ทำดีในปัจจุบันมักจะถูกคนชั่วข่มเหงรังแก การที่หลวงพ่อบานท่านใช้เวทมนต์เพื่อรักษาโรคให้กับประชาชนนั้น เป็นเพียงพิธีกรรมที่สร้างขึ้นมาเป็นองค์ประกอบเท่านั้น แต่เนื้อแท้ของการช่วยรักษาโรคนั้นเป็นการใช้พลังจิต ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนจนเข้มแข็ง และสามารถสร้างอำนาจพิเศษได้ การที่สามารถสร้างอำนาจพิเศษได้หลากหลายประการนั้นเรียกว่า อิทธิวิธี

๔.๕ ประโยชน์ของการใช้ปาฏิหาริย์ตามในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ประโยชน์ในการใช้ปาฏิหาริย์ตามในพระพุทธศาสนานั้นเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดหรืออุดมคติทางพระพุทธศาสนา คุณค่าและประโยชน์ที่เป็นความมุ่งหมายแท้จริงของปาฏิหาริย์ตามตามหลักพระพุทธศาสนา คือเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุด อันได้แก่ ความหลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์ทั้งปวงมีดังต่อไปนี้ คือ

-ใช้เป็นสื่อในการสร้างความเลื่อมใสแก่บุคคลบางกลุ่มเหมือนสมัยพุทธกาลที่พระพุทธองค์ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์จนเหล่าเดียรถีย์พ่ายแพ้แก่พระพุทธานุภาพ ทำให้มหาชนเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

-ใช้เป็นเครื่องมือชักนำบุคคลบางเหล่าเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาจนได้ดวงตาเห็นธรรมดังกรณีที่พระพุทธเจ้าทรงใช้อาเทศนาปาฏิหาริย์ทรงทราบวาระจิตของสาวกผู้ฟังธรรมแล้วทรงแสดงธรรมจนจิตของผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในพระสัทธรรมส่วนกรณีที่ทรงใช้อานุสาสนีปาฏิหาริย์เห็นได้จากการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุดโปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ จนได้ดวงตาเห็นธรรมและอีกหลายกรณี

^{๑๖} ดำรงธรรม,ตามรอยพระอริยเจ้าหลวงพ่อบาน วัดบางนมโค,(กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๕๒-๕๓.

๔.๖. ข้อควรระวังในการใช้ปาฏิหาริย์

ข้อควรระวังในการแสดงปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนานั้น เป็นหลักการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และยังทำให้เหล่าสาวกไปไม่ถึงจุดหมายอันสูงสุดเพราะจะทำให้ติดยึดในปาฏิหาริย์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาโทษของการแสดงปาฏิหาริย์ ดังนี้

๔.๖.๑ โทษของการแสดงปาฏิหาริย์ในวิชา ๘

โทษของการแสดงปาฏิหาริย์ในวิชาแปด เป็นหลักของความที่ไม่รู้จักจริงมีความหลงอันเป็นเหตุไม่รู้จักจริง มี ๔ คือ ความไม่รู้ริยสัง ๔ แต่ละอย่างคือ

๑) การไม่รู้จักความทุกข์ทั้งปวง มีความลุ่มหลงในลาภ ยศ สรรเสริญที่เกิดในโลกธรรม ๘ ประการคือ “มีสุขคู่กับทุกข์ มีสรรเสริญคู่กับนินทา มียศคู่กับเสื่อมยศ มีลาภคู่กับเสื่อมลาภ”^{๑๑} เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดของผู้พบเห็น

๒) การไม่รู้จักเหตุแห่งการเกิดทุกข์ทั้งเพราะการแสดงปาฏิหาริย์นั้นสามารถให้ทั้งประโยชน์และโทษ เช่น ขณะที่สามารถแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ได้ย่อมมีลาภยศสรรเสริญมาสู่ผู้แสดงแต่เมื่อไม่สามารถแสดงปาฏิหาริย์ได้ก็จะทำให้เสื่อมลาภ ยศ สรรเสริญ ทำให้เกิดทุกข์ตามมา

๓) การไม่รู้ความดับทุกข์ เพราะการไม่รู้จักการสงบสดีอารมณ์หรือรู้จักการเพียงพอก็จะทำให้ไม่สามารถดับทุกข์ได้ตามจุดมุ่งหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

๔) การไม่รู้หนทางในการดับทุกข์ เพราะเป็นผู้มีมิจฉาทิฐิ ไม่วางใจเป็นกลางเข้าข้างตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นสาเหตุของการที่พระพุทธเจ้าห้ามในการแสดงปาฏิหาริย์ นอกจากนี้การไม่รู้จักกิจในอริยสัง ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคนี้ พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงอนุญาตให้แสดงปาฏิหาริย์ที่จะประกอบด้วย

(๑) ไม่รู้อดีต คือ ไม่รู้จักสาเหตุในอดีต สิ่งปรากฏในอดีต ว่าสิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันนี้คือเป็นเหตุแห่งผลอะไรในอดีต

(๒) ไม่รู้อนาคต คือ ไม่รู้จักสาเหตุในอดีต สิ่งปรากฏในอดีต ว่าสิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันนี้คือเป็นเหตุแห่งผลอะไรในอนาคต

(๓) ไม่รู้ทั้งอดีตและอนาคต คือ ไม่รู้จักโยงเหตุในอดีตให้เชื่อมถึงผลในอนาคต

(๔) ไม่รู้ปฏิจสมุปบาท คือ ไม่รู้จักสภาวะธรรมนั้นๆ

การไม่รู้กิจในอริยสัง ๔ นี้ยังมีปรากฏอยู่ในปาฏิหาริย์ที่ตำบลอุรุเวลา เรืองขมูล ๓ พี่น้อง ที่กล่าวอยู่ในพระวินัยปิฎก มหาวรรค ในอุเวลปาฏิหาริย์กถา ดังนี้ ครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปโดยลำดับ ตามความเป็นจริงโดยเป็นธรรมที่ว่าอาศัยกันและกันเกิดขึ้น คือเป็นเหตุ

^{๑๑} อัง.อุทฺทก.(ไทย) ๒๓/๕๖/๑๕๕.

ปัจจัยซึ่งกันและกัน ตราบใดที่ยังไม่รู้สัจธรรมเหล่านี้จะทำให้เกิดความหลงผิดเข้าใจผิดต่างๆ นานา เกิดกิเลสที่เรียกว่า “โมหะ” ขึ้นอันเป็นรากเหง้าของอวิชชา กิเลสโมหะนี้เองที่ทำให้เกิดอารมณ์ปรุงแต่งคือสังขารขึ้น เมื่อยึดถือสังขารเป็นตัวตน เป็นเรา เป็นเขา ก็คือความหลงผิดคิดว่าร่างกายนี้เป็นของเรา สิ่งนี้เป็นของๆ เรา เราทุกคนนั้นมีกรรมเป็นตัวกำหนดให้เป็นผลสำเร็จ ถ้าทำดี ผลที่ดีจะส่งผลให้เราได้ดี ถ้าทำไม่ดีผลที่ไม่ดีก็ตามส่งผลให้เรา จัดได้ว่าสิ่งที่สำคัญที่สามารถกำหนดให้คนทำความดีความชั่วได้ต่างกัน คือ อวิชชาแปดอย่าง เช่น ครั้งนั้น ที่พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปโดยลำดับ จนลู่ถึงตำบลอุรุเวลาในสมัยนั้น

๔.๖.๒ ผลของความไม่เข้าใจในปาฏิหาริย์ของชฎิล

ผลของการไม่เข้าใจในปาฏิหาริย์ ของชฎิลอุรุเวลกัสสปะจึงมีความคิดเห็นที่เป็นมิจฉาทิฐิมีความสำคัญผิด ดังนี้

๑) พระมหาสมณะมีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมากจริงถึงกับครอบงำเดชของพญานาคที่ดูร้ายได้ด้วยเดชของพระองค์ แต่ไม่เป็นอรหันต์เหมือนเราแน่

๒) พระมหาสมณะมีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมากจริงถึงกับท้าวมหาราชทั้ง ๔ เข้ามาเฝ้าเพื่อฟังธรรม แต่ไม่เป็นอรหันต์เหมือนเราแน่

๓) พระมหาสมณะมีฤทธิ์มากมีอานุภาพมากจริงถึงกับท้าวสักกะจอมเทพเข้ามาหาเพื่อฟังธรรม แต่ไม่เป็นอรหันต์เหมือนเราแน่

๔) พระมหาสมณะมีฤทธิ์มากมีอานุภาพมากจริงถึงกับท้าวสหัมบดีพรหมเข้ามาหาเพื่อฟังธรรม แต่ไม่เป็นอรหันต์เหมือนเราแน่

๕) พระมหาสมณะมีฤทธิ์มากมีอานุภาพมากจริงถึงกับทรงทราบความนึกคิดแม้ด้วยใจ แต่ไม่เป็นอรหันต์เหมือนเราแน่^{๘๔}

ดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นมิจฉาทิฐิของนักบวชที่เชื่อชฎิลที่มีความเชื่อว่าตนเป็นพระอรหันต์ที่ไม่มีใครเลศเหนือนตน จึงทำให้เกิดมิจฉาทิฐิและการที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามแสดงปาฏิหาริย์ก็เนื่องด้วยพระองค์ไม่มีพระประสงค์ให้เหล่าสาวกของพระองค์มีมิจฉาทิฐิเหมือนชฎิลพระองค์จึงทรงห้ามดังกล่าว

สาริบุตร เมื่ออหังการ มมังการและมานานุสัย ไม่มีในกายอันมีวิญญาณนี้ของภิกษุ และในสรรพนิมิตภายนอก อนึ่งเมื่อเข้าถึงเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันใดอยู่ อหังการ มมังการ และมานานุสัยย่อมไม่มี ภิกษุเข้าถึงเจโตวิมุตติปัญญา วิมุตติอันนั้นอยู่ สาริบุตรเรากล่าวว่าภิกษุนี้ตัดค้นหาแล้ว รื้อสัจโยชน์แล้ว กระทำที่สุดทุกข์ได้ และละมานะได้โดยชอบแล้ว^{๘๕}

^{๘๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๔๓/๕๔.

^{๘๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๔๘/๓๘.

พระพุทธองค์ทรงหมายเอาข้อนี้ได้กล่าวใน อุทฺยปัฏฐา ในปารายณวรรคว่า
เรากล่าวว่า การละกามสัญญา ความจำหมายในกามและโทมนัส ความเสียใจทั้ง
๒ เสียได้ การบรรเทาถีนะ ความท้อแท้ใจ เสียได้ การสกคกัน ถูกจะ ความรำคาญใจเสียได้ ว่า
เป็นอัญญาวิโมกข์ความพ้นด้วยความรู้ อันหมดจดดี ด้วยอุเบกขาและสติ มีความตรึกในธรรม
นำหน้า เป็นเครื่องทำลายอวิชชา^{๒๐}

ดังนั้นข้อห้ามที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดห้ามในการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ว่าเพราะ
อะไรจึงตรัสห้ามในการแสดงปาฏิหาริย์ต่างๆ ในพระสูตรเราต้องเข้าใจว่าพระพุทธเจ้ามิได้ทรง
ปรารถนาจะเอาโลกไว้ในกำมือของพระองค์ พระองค์แผ่พระศาสนาเพื่อความสุขของสัตว์โลก
ไม่ใช่แสวงหาอย่างพระเจ้าจักรพรรดิ การทำอิทธิฤทธิ์ให้คนเห็น เป็นเหตุนำมาซึ่งความกลัว
ความขอมแพ้ แต่มิได้เป็นเหตุให้เกิดความนิยมนับถืออะไรที่จะทำให้ความสุขของสัตว์โลกมิได้
ด้วยการปฏิบัติตามพระธรรมของพระองค์ ไม่ใช่ด้วยการกลัวฤทธิ์เดชของพระองค์ ถ้าหากจะ
แสดงฤทธิ์พรา้เพื่อไปแล้วพระองค์ก็จะเป็นผู้สอนวิชานักรบ ไม่ใช่สอนศาสนา คนที่จะเข้ามา
ยอมตนเป็นพระสาวก ก็คงจะต้องมาเรียนเอาฤทธิ์เดชมากกว่าที่จะมาเรียนรู้ธรรมของพระองค์ ผล
ที่สุดก็จะไม่ได้รับความสุขอันประเสริฐตามที่ต้องการ

แต่อย่างไรก็ดีเมื่อถึงคราวจำเป็นจริงๆ กล่าวคือเมื่อเกิดเหตุที่จะมีผลพาดพิงไปถึง
ความเป็นความตายของพระศาสนา แล้วพระพุทธเจ้าก็ได้ทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ให้ปรากฏแก่ตา
โลก เช่น เมื่อตั้งต้นประกาศพระศาสนาทรงรู้สึกว่ถ้าปราบอูรเวลกัสสปะลงไม่ได้ ศาสนาของ
พระองค์ก็จะประกาศออกไม่ได้ และอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพวกเดียริยนิครนถ์มาทำทายนในการแสดง
อิทธิปาฏิหาริย์ ทรงเห็นว่าถ้าไม่แสดงอิทธิปาฏิหาริย์แล้วพระศาสนาอาจจะสิ้นสุดลงในครั้ง
กระนั้นได้ เมื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นความตายของพระพุทธศาสนาดังนี้แล้ว ก็ได้ทรงแสดง
อิทธิปาฏิหาริย์ไว้ต่อไป

ดังที่ว่าอิทธิปาฏิหาริย์มีผลเพียงทำให้คนขอมแพ้ แต่มิได้ทำให้คนแลเห็นธรรม
ของพระองค์ได้ พระองค์จะทรงทำให้คนแลเห็นธรรมของพระองค์ได้ พระองค์จะทรงทำให้คน
บรรลุมรรคผลของพระองค์ได้ เมื่อได้ทรงแสดงอนุศาสนิปาฏิหาริย์อีกชั้นหนึ่ง เช่น ในเรื่องพระ
อูรเวลกัสสปะ พระองค์ทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์เพียงเพื่อให้พระอูรเวลกัสสปะยอมรับว่าผู้พระองค์
ไม่ได้ แล้วจึงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นอนุศาสนิปาฏิหาริย์ คือ อาทิตตปริยายสูตรและในคราวนี้
เอง พระอูรเวลกัสสปะจึงได้บรรลุธรรม แต่สำหรับเทวทัตนั้นเป็นคนละเรื่อง เทวทัตรู้ว่าผู้
พระพุทธเจ้าไม่ได้และขอมแพ้พระพุทธเจ้ามาแต่ไหนแต่ไร จนได้ยอมตนมาบวชเป็นพระสาวก
เป็นอันว่าพ้นเขตที่จะต้องทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์แล้ว แต่ภายหลังเทวทัตเกิดโมหะจิตคิดประทุษร้าย

^{๒๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๔๐/๕๐.

ต่อพระพุทธเจ้า เหตุการณ์เป็นดังนี้ ถึงแม้พระพุทธเจ้าจะทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์สักเพียงใด ถึงแม้เทพทัตจะพ่ายแพ้พระองค์อีกครั้ง เทพทัตก็คงจะไม่ตั้งใจฟังพระโอวาทอยู่นั่นเอง ปัญหาเรื่องทรมานเทพทัตไม่สำเร็จนั้นไม่ได้อยู่ที่ปาฏิหาริย์ ความจริงอยู่ที่ว่า เทพทัตเป็นบุคคลอันจะพึงทรมานไม่ได้ เพราะถึงแม้จะเป็นพระพุทธเจ้า ก็ยังไม่สามารถฝึกคนที่ไม่ต้องการให้ฝึก ดังที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ทรงประทานอรรถาธิบายไว้ว่า “ผู้ไม่ตั้งใจฟังธรรมเทศนาเพื่อหาความเข้าใจได้ชื่อว่า “อุปริศโท” บุรุษที่ฝึกไม่ได้ แม้พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงอาจฝึก ดังนี้”^{๒๑}

การที่พระพุทธเจ้าจะทรงโปรดให้ใครสำเร็จมรรคผลนั้น เปรียบได้กับที่ทรงวางดวงมณีอันมีค่าลงในมือของคนนั้น ถ้าคนนั้นไม่ต้องการรับแล้ว จะให้พระองค์ตามไปปลุกปล้ำเอาใส่มือให้ได้นี้ก็เกินไป เพราะถึงเขาจะรับใส่มือไว้ เขาก็คงจะโยนทิ้งเสียภายหลัง หาประโยชน์มิได้เลย

อีกประการที่ขาดไม่ได้ คือ “จะต้องเชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า ความรู้ในทางจิตวิทยาขึ้นถึงขีดสูงสุดในสมัยพระพุทธเจ้า พวกดาบสทั้งหลาย แม้มีได้นับถือพระพุทธศาสนาก็ยังไม่สำเร็จอภิญญาสมบัติ”^{๒๒} พวกที่ตั้งตนเป็นคณาจารย์ มีคนยอมตนมาเป็นศิษย์มากมาย นั่นก็จำต้องทำปาฏิหาริย์อะไรได้อันหนึ่งไม่มากนักน้อย ด้วยเหตุนี้ อิทธิปาฏิหาริย์ของพระพุทธเจ้านั้น ถึงแม้จะทรงปรากฏว่าทรงทำได้ดีกว่าของคนอื่นๆ ก็มีไขข้องแปลกมากมาย ถึงกับจะตื่นเต้นกันจริงๆ สำหรับคนในยุคสมัยนั้น เมื่อไม่ใช่เฉพาะพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวที่มีฤทธิ์ คนอื่นๆ ก็มีด้วยดังนี้ ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องมีการถือพวก ถือหมุ่กัน ใสร้ายกัน อวดอ้างกันว่าของคนนี้ดีกว่า คนนั้นเลวกว่า พวกที่แพ้ไม่ยอมแพ้ก็มีอยู่บ้าง ด้วยเหตุนี้จึงมีบางคนบางจำพวกกระด้างกระเดื่องไม่เข้านับถือพระพุทธองค์

สิ่งที่ประเสริฐที่สุดในองค์พระพุทธเจ้านั้นไม่ใช่อิทธิปาฏิหาริย์ แท้จริงอิทธิปาฏิหาริย์เป็นแต่เครื่องมือที่จะทำให้คนยอมแพ้ แต่สิ่งที่ทำให้พุทธประสงค์สำเร็จได้จริงๆ นั้นอยู่ที่อนุศาสนิปาฏิหาริย์ เปรียบเหมือนบ้านเมืองที่จะตั้งเป็นมหาประเทศได้ ไม่ใช่เพราะกำลังกองทัพมหาแต่เพียงอย่างเดียว จะต้องเจริญด้วยวิทยาการเป็นเครื่องบ่มเพาะความนิยมต่อประเทศอื่นๆ ด้วย เพราะฉะนั้นปาฏิหาริย์ทั้งสามประการมีนัยดังได้จำแนกไว้ข้างต้นแล้วนั้น ต้องนับว่าอนุศาสนิปาฏิหาริย์เป็นอัครรย์ยิ่งกว่าอย่างอื่น เปรียบเหมือนมหาประเทศที่แผ่อาณาจักรแสวงหาเมืองขึ้นได้โดยมิต้องใช้กำลังอาวุธ ย่อมเป็นอัครรย์มากกว่าที่จะใช้กำลังไปรบตีเอามา ปัญหาที่

^{๒๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๔/๗๖.

^{๒๒} สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร, พระปฐมมฤตยา ปริเฉทที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อานวยสาสน์, ๒๕๓๔), หน้า ๒๒๗

เรากำลังพิจารณากันอยู่ในบัดนี้ มุ่งหมายอย่างเดียวที่จะแสดงว่า นอกจากอาเทศนาปาฏิหาริย์และอนุศาสนิปาฏิหาริย์ ซึ่งเรายอมรับว่าพระพุทธเจ้ามีจริงแล้วนั้น เราจะต้องยอมรับอีกข้อหนึ่งว่า พระพุทธเจ้าทรงมีอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นฤทธิ์อันแท้จริง ด้วยเหตุที่ทำให้เราเชื่อเช่นนี้คือ ในสมัยพระพุทธเจ้ามีลัทธิต่างๆ มาก ดังจะเห็นได้จาก ซึ่งขอคัดมาไว้ดังนี้

เหตุที่ทรงห้ามแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ เพราะผู้แสดงปาฏิหาริย์ได้ย่อมชอบใจเป็นอันมาก จึงทำให้เกิดการยึดติดในลาภ ยศ สรรเสริญที่เกิดจากการแสดงปาฏิหาริย์ได้ เช่น ปาฏิหาริย์ที่ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้พูดชักใจได้ขึ้น โดยนิมิตว่า ใจของท่านเป็นอย่างนี้บ้าง ใจของท่านเป็นเช่นนี้บ้าง จิตของท่านเป็นด้วยประการเช่นนี้บ้างก็ตาม การพูดชักใจคนเป็นอันมากก็ตามแต่ไม่สามารถทำให้พระภิกษุนั้นพ้นจากความทุกข์ได้ แม้พระภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้พูดชักใจโดยนิมิตไม่ได้เลย แต่ว่าพอได้ยินเสียงมนุษย์ อมนุษย์หรือเทวดาเข้าแล้วก็พูดชักใจได้ แม้ว่าได้ยินเสียงมนุษย์ อมนุษย์หรือเทวดาเข้าแล้ว แต่ว่าได้ยินเสียงวิตกวิจารณ์ของบุคคลผู้ตรีกตรองเข้าแล้ว ก็พูดชักใจไม่ได้เพียงแต่กำหนดรู้ใจผู้อื่นที่เข้าสมาธิ อันไม่มีวิตกวิจารณ์ด้วยใจของตนว่า ท่านผู้นี้ตั้งมั่นโน้ติงขารด้วยประการใด จะตรีกตรองวิตกในลำดับจิตนี้ด้วยประการนั้น ผู้นั้นย่อมชอบใจปาฏิหาริย์นั้น ปาฏิหาริย์ที่ผู้แสดงได้และเป็นของผู้นั้น ย่อมปรากฏแก่ข้าพระองค์เหมือนกับรูปลวง ปาฏิหาริย์ทั้ง ๓ อย่างนี้ ที่พระภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ พราสอนอยู่อย่างนี้ว่า จงตรีกตรองอย่างนี้ อย่าได้ตรีกตรองอย่างนั้น จงมนสิการอย่างนี้ อย่าได้มนสิการอย่างนั้น จงละสิ่งนี้เสีย จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่ เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้า “มีบารมีมาก สามารถใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ จงละสิ่งนี้เสีย จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งที่สามารถจะยืนยันถึงข้อห้ามในการแสดงปาฏิหาริย์^{๒๓}

๔.๖. ๓ สาเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามการแสดงปาฏิหาริย์

สาเหตุที่พระพุทธองค์ทรงตรัสห้ามแสดงปาฏิหาริย์ เพราะพระองค์ทรงเห็นว่า ปาฏิหาริย์ไม่ใช่หนทางแห่งความพ้นทุกข์ได้ พระองค์จึงไม่ทรงสรรเสริญการแสดงปาฏิหาริย์อย่างใดก็ตาม ปาฏิหาริย์จะเกิดขึ้นได้เพราะการปฏิบัติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นการเกิดปาฏิหาริย์ขึ้นมาเองโดยไม่ต้องแสดง ดังนั้น การแสดงปาฏิหาริย์จึงเป็นเพียงผลพลอยได้จากการปฏิบัติปฏิบัติชอบเท่านั้น

๑) ปาฏิหาริย์เป็นสิ่งที่เป็นการเชื่อตั้งแต่ดั้งเดิมมา ซึ่งไม่ใช่หนทางแห่งความพ้นทุกข์ตามหลักธรรมคำสอน เพราะปาฏิหาริย์เกิดมาจากการปฏิบัติปฏิบัติชอบ

๒) การแสดงปาฏิหาริย์นั้นมีความผิดทางพระวินัย เพราะอาจทำให้เกิดอาการที่หลอกลวงเพื่อเล่ห์เหลี่ยมของตนให้ได้อยู่ดี ก็นิย พระพุทธเจ้าจึงทรงห้ามอวดอุตริมนุสสธรรมที่ไม่

^{๒๓} อัง.ติก.(ไทย) ๑/๓/๒๖๗.

มีในตนหรือการที่ตนไม่มีคุณวิเศษอะไร แต่โกหกหลอกลวงว่ามี ก็ทำให้ต้องอาบัติปาราชิกที่ขาดจากความเป็นพระภิกษุ

๓) การแสดงปาฏิหาริย์ได้นั้น จะทำให้ฝูงชนเข้ามาขอความช่วยเหลือในด้านปาฏิหาริย์ จนกระทั่งไม่มีเวลาในการบำเพ็ญตนในทางสมณธรรม เพื่อเป็นไปแห่งความหลุดพ้นตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

๔.๖ สรุป

จากการศึกษา การแสดงปาฏิหาริย์สามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนานั้น เป็นหลักของการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเลื่อมใสในหลักพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งสามารถแยกออกได้ ๒ ประการ คือ หลักที่ควรแสดงและหลักที่ไม่ควรแสดงปาฏิหาริย์ เพราะว่าปาฏิหาริย์นั้นมีอยู่สองด้านเหมือนดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้แสดงปาฏิหาริย์ไว้ในยมกปาฏิหาริย์คือ มีด้านดีและด้านไม่ดี ในด้านที่ดีนั้นเป็นการแสดงปาฏิหาริย์ของผู้ที่สิ้นกิเลสแล้ว ไม่ยึดติดในลาภ ยศ สรรเสริญ เป็นเพียงการแสดงปาฏิหาริย์เพื่อให้เกิดความศรัทธาว่า หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นสามารถปฏิบัติได้ผลตามจริง สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ประโยชน์ต่อผู้อื่นและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อส่วนรวม ส่วนหลักของการห้ามนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามแสดงปาฏิหาริย์เพื่อหวังลาภ ยศ สรรเสริญ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความติดยึดในการแสดงปาฏิหาริย์ ซึ่งไม่ใช่หนทางแห่งความพ้นทุกข์ตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงปรารถนาให้มนุษย์และสัตว์พ้นจากความทุกข์ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป